

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a doua)

10 februarie 2011 *

În cauzele conexate C-307/09-C-309/09,

având ca obiect cereri de pronunțare a unor hotărâri preliminare formulate în temeiul articolului 234 CE de Raad van State (Țările de Jos), prin deciziile din 29 iulie 2009, primite de Curte la 3 august 2009, în procedurile

Vicoplus SC PUH (C-307/09),

BAM Vermeer Contracting sp. zoo (C-308/09),

Olbek Industrial Services sp. zoo (C-309/09)

împotriva

Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,

* Limba de procedură: olandeza.

CURTEA (Camera a doua),

compusă din domnul J.N. Cunha Rodrigues, președinte de cameră, domnii A. Arabadjiev, A. Rosas, U. Lõhmus (raportor) și A. Ó Caoimh, judecători,

avocat general: domnul Y. Bot,
grefier: doamna M. Ferreira, administrator principal,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 8 iulie 2010,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru Vicoplus SC PUH, de E. Vliegenberg, avocat;
- pentru BAM Vermeer Contracting sp. zoo și Olbek Industrial Services sp. zoo, de M. Lewandowski, avocat;
- pentru guvernul olandez, de doamnele C. Wissels și B. Koopman, în calitate de agenți;
- pentru guvernul ceh, de domnii M. Smolek și T. Müller, în calitate de agenți;
- pentru guvernul danez, de domnul C. Vang, în calitate de agent;

- pentru guvernul german, de domnii M. Lumma, N. Graf Vitzthum și J. Möller, în calitate de agenți;
- pentru guvernul austriac, de domnii E. Riedl și G. Hesse, în calitate de agenți;
- pentru guvernul polonez, de domnul M. Dowgielewicz, precum și de doamnele J. Faldyga și K. Majcher, în calitate de agenți;
- pentru Comisia Europeană, de domnii J. Enegren, I. Rogalski, W. Wils și E. Traversa, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 9 septembrie 2010,

pronunță prezenta

Hotărâre

- ¹ Cererile de pronunțare a unor hotărâri preliminare privesc interpretarea articolelor 56 TFUE și 57 TFUE, precum și a articolului 1 alineatul (3) litera (c) din Directiva 96/71/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 decembrie 1996 privind detașarea lucrătorilor în cadrul prestării de servicii (JO 1997, L 18, p. 1, Ediție specială, 05/vol. 4, p. 29).

- 2 Aceste cereri au fost formulate în cadrul unor litigii între Vicoplus SC PUH (denumită în continuare „Vicoplus”), BAM Vermeer Contracting sp. zoo (denumită în continuare „BAM Vermeer”) și Olbek Industrial Services sp. zoo (denumită în continuare „Olbek”), societăți poloneze, pe de o parte, și Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (ministrul afacerilor sociale și ocupării forței de muncă), pe de altă parte, cu privire la amenzile care le-au fost aplicate acestora pentru detașarea de muncitori polonezi fără a fi obținut autorizație de muncă în Țările de Jos.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Actul de aderare din 2003

- 3 Articolul 24 din Actul privind condițiile de aderare la Uniunea Europeană a Republicii Ceha, a Republicii Estonia, a Republicii Cipru, a Republicii Letonia, a Republicii Lituania, a Republicii Ungare, a Republicii Malta, a Republicii Polone, a Republicii Slovenia și a Republicii Slovace și adaptările tratatelor pe care se întemeiază Uniunea Europeană (JO 2003, L 236, p. 33, denumit în continuare „Actul de aderare din 2003”) prevede o listă de măsuri care figurează în anexele V-XIV la acest act și care sunt aplicabile, în condițiile acolo definite, noilor state membre.

- 4 Anexa XII la Actul de aderare din 2003 este intitulată „Lista menționată în articolul 24 din Actul de aderare: Polonia”. Capitolul 2 din această anexă, intitulat „Libera circulație a persoanelor”, prevede la alineatele (1), (2), (5) și (13):

„(1) [Articolul 45 TFUE și articolul 56 primul paragraf TFUE] se aplică integral numai sub rezerva dispozițiilor tranzitorii stabilite la alineatele (2)-(14) în legătură cu libera circulație a lucrătorilor și libertatea de a presta servicii care implică circulația temporară a lucrătorilor conform articolului 1 din Directiva 96/71 între Polonia, pe de o parte, și Belgia, Republica Cehă, Danemarca, Germania, Estonia, Grecia, Spania, Franța, Irlanda, Italia, Letonia, Lituania, Luxemburg, Ungaria, Țările de Jos, Austria, Portugalia, Slovenia, Slovacia, Finlanda, Suedia și Regatul Unit, pe de altă parte.

(2) Prin derogare de la articolele 1-6 din Regulamentul (CEE) nr. 1612/68 [al Consiliului din 15 octombrie 1968 privind libera circulație a lucrătorilor în cadrul Comunității (JO L 257, p. 2, Ediție specială, 05/vol. 1, p. 11)] și până la sfârșitul perioadei de doi ani care urmează datei aderării, statele membre actuale vor aplica măsuri naționale sau măsuri care decurg din acordurile bilaterale, reglementând accesul resortisanților polonezi pe piața forței de muncă a acestor state. Statele membre actuale pot continua să aplice aceste măsuri până la sfârșitul perioadei de cinci ani care urmează datei aderării.

[...]

(5) Statul membru care menține măsuri naționale sau măsuri care decurg din acordurile bilaterale la sfârșitul perioadei de cinci ani menționate în alineatul (2) poate continua să aplice aceste măsuri, notificând în prealabil Comisia, până la sfârșitul perioadei de șapte ani după data aderării, în cazul în care piața forței de muncă din statul respectiv este supusă sau riscă să fie supusă unor perturbări grave. În lipsa acestei notificări, se aplică articolele 1-6 din Regulamentul (CEE) nr. 1612/68.

[...]

(13) Pentru a face față unor perturbări grave sau pericolului ca acestea să se producă în anumite sectoare sensibile ale serviciilor pe piața forței de muncă, susceptibile să apară în anumite regiuni în urma prestării transnaționale de servicii, conform articolului 1 din Directiva 96/71/CE, și pe perioada în care aplică liberei circulații a lucrătorilor polonezi, în temeiul dispozițiilor tranzitorii sus-menționate, măsuri naționale sau măsuri care decurg din acorduri bilaterale, Germania și Austria pot deroga, notificând în prealabil Comisia, de la [primul paragraf al articolului 56 TFUE] pentru a limita, în contextul prestării de servicii de către companii stabilite în Polonia, circulația temporară a lucrătorilor al căror drept de a lucra în Germania și Austria este supus măsurilor naționale.

[...]”

Directiva 96/71

5 Articolul 1 din Directiva 96/71, intitulat „Domeniul de aplicare”, prevede:

„(1) Prezenta directivă se aplică întreprinderilor înființate într-un stat membru care, în cadrul prestării de servicii transnaționale, detașează lucrători, conform alineatului (3), pe teritoriul unui stat membru.

[...]

(3) Prezenta directivă se aplică în măsura în care întreprinderile menționate la alineatul (1) iau una dintre următoarele măsuri cu caracter transnațional:

- (a) detașarea unui lucrător, în numele întreprinderii sau sub coordonarea acesteia, pe teritoriul unui stat membru, în cadrul unui contract încheiat între întreprinderea care face detașările și destinatarul prestării de servicii care își desfășoară activitatea în statul membru respectiv, dacă există un raport de muncă între întreprinderea care face detașarea și lucrător pe perioada detașării,

sau

- (b) detașarea unui lucrător pe teritoriul unui stat membru la o unitate sau întreprindere care aparține grupului, dacă există un raport de muncă între întreprinderea care face detașarea și lucrător pe perioada detașării,

sau

- c) detașarea, în calitate de întreprindere cu încadrare în muncă temporară sau întreprindere care a pus la dispoziție un lucrător, a unui lucrător la o întreprindere utilizatoare înființată sau care își desfășoară activitatea pe teritoriul unui stat membru, dacă există un raport de muncă între întreprinderea cu încadrare în muncă temporară sau întreprinderea care a pus la dispoziție lucrătorul și lucrător pe perioada detașării.

[...]"

Directiva 91/383/CEE

- 6 În temeiul articolului 1 din Directiva 91/383/CEE a Consiliului din 25 iunie 1991 de completare a măsurilor destinate să promoveze îmbunătățirea securității și sănătății la locul de muncă în cazul lucrătorilor care au un raport de muncă pe durată determinată sau un raport de muncă temporară (JO L 206, p. 19, Ediție specială, 05/vol. 2, p. 148):

„Prezenta directivă se aplică:

[...]

2. raporturilor de muncă temporară dintre un agent de muncă temporară, care este angajatorul, și lucrător, când acesta din urmă este desemnat să lucreze pentru o întreprindere sau o unitate care apelează la serviciile sale și/sau care exercită controlul asupra sa.”

Dreptul național

- 7 În temeiul articolului 2 alineatul 1 din Legea privind angajarea străinilor (Wet arbeid vreemdelingen, Stb. 1994, nr. 959, denumită în continuare „Wav”), este interzisă angajarea străinilor fără autorizație de muncă în Țările de Jos.

- 8 Articolul 1e alineatul 1 din Decretul de aplicare a Wav (Besluit uitvoering Wav, Stb. 1995 nr. 406), astfel cum a fost modificat prin Decretul din 10 noiembrie 2005 (Stb. 2005, nr. 577, denumit în continuare „decretul de aplicare”), este redactat după cum urmează:

„Interdicția prevăzută la articolul 2 alineatul 1 din Wav nu se aplică în privința străinului care, în cadrul unei prestări de servicii transnaționale, realizează temporar o sarcină de lucru în Țările de Jos, în serviciul unui angajator stabilit într-un alt stat membru al Uniunii Europene, cu condiția ca:

- a) persoana străină să aibă dreptul să presteze munca în calitate de lucrător salariat al acestui angajator în statul în care este stabilit angajatorul,
 - b) angajatorul să declare de la bun început prestarea muncii la Organizația Centrală a Muncii și Venitului și
 - c) să nu fie vorba despre o prestare de servicii care să conștie în punerea la dispoziție de forță de muncă.”
- 9 Potrivit instanței de trimitere, obligația obținerii unei autorizații de muncă impusă de articolul 2 alineatul 1 din Wav a fost menținută până la 1 mai 2007, în calitate de restricție temporară privind libera circulație a lucrătorilor polonezi prevăzută în anexa XII la Actul de aderare din 2003.

Acțiunile principale și întrebările preliminare

- ¹⁰ În ceea ce privește cauza C-307/09, reiese din decizia de trimitere că, cu ocazia unui control efectuat de inspecția muncii, s-a constatat că trei resortisanți polonezi care deserveau Vicoplus lucrau la Maris, societate olandeză care are ca activitate revizia pompelor pentru alte întreprinderi. Potrivit contractului încheiat de Maris cu o altă societate, munca acestora din urmă trebuia să fie efectuată în perioada cuprinsă între 15 august și 30 noiembrie 2005.
- ¹¹ Situația de fapt în cauza C-308/09 se referă la un raport întocmit de inspecția muncii la 31 iulie 2006 potrivit căruia doi resortisanți polonezi lucrau din 10 ianuarie 2006 în calitate de montori în garajul societății Flevoservice en Flevowash BV, societate olandeză. Fuseseră angajați de BAM Vermeer, care încheiase un contract cu această societate pentru repararea și adaptarea de camioane și remorci.
- ¹² În ceea ce privește cauza C-309/09, în decizia de trimitere se arată că societatea a cărei succesoare este Olbek a încheiat, la 15 noiembrie 2005, un contract cu HTG Nederveen BV, societate olandeză, pentru a furniza acesteia din urmă personal pentru realizarea serviciilor de tratare a deșeurilor pe perioada mai multor luni. Un control la birourile HTG Nederveen BV efectuat de inspecția muncii a permis să se constate că aceste servicii erau efectuate, *inter alia*, de 20 de resortisanți polonezi.
- ¹³ În cele trei cauze sus-menționate, reclamantelor le-au fost aplicate amenzi pentru încălcarea articolului 2 alineatul 1 din Wav, pentru că au detașat lucrători polonezi în Țările de Jos fără a fi obținut autorizația de muncă necesară în acest sens.

- 14 Respingând reclamațiile introduse împotriva amenzilor, secretarul de stat al afacerilor sociale și ocupării forței de muncă, în cauza C-307/09, și Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, în cauzele C-308/09 și C-309/09, au apreciat că prestarea de servicii efectuată de către Vicoplus, BAM Vermeer și, respectiv, Olbek a constat în punerea la dispoziție a forței de muncă în sensul articolului 1e alineatul 1 litera c) din decretul de aplicare.
- 15 Întrucât Rechtbank's Gravenhage a respins acțiunile introduse împotriva acestor decizii, reclamantele din litigiile principale au declarat apel în fața Raad van State.
- 16 Această instanță relevă că este cert că obligația prevăzută la articolul 1e alineatul 1 din decretul de aplicare, de obținere a unei autorizații de muncă pentru punerea la dispoziție a forței de muncă, constituie o restricție privind libera prestare a serviciilor. Cu toate acestea, consideră că rezultă din Hotărârea din 27 martie 1990, *Rush Portuguesa* (C-113/89, Rec., p. I-1417), din Hotărârea din 9 august 1994, *Vander Elst* (C-43/93, Rec., p. I-3803), din Hotărârea din 21 octombrie 2004, *Comisia/Luxemburg* (C-445/03, Rec., p. I-10191), din Hotărârea din 19 ianuarie 2006, *Comisia/Germania* (C-244/04, Rec., p. I-885), precum și din Hotărârea din 21 septembrie 2006, *Comisia/Austria* (C-168/04, Rec., p. I-9041), că o asemenea restricție poate fi justificată în special prin obiectivul de interes general care constă în protecția pieței naționale a forței de muncă, printre altele, contra eludării restricțiilor privind libera circulație a lucrătorilor.
- 17 În această privință, instanța de trimitere explică faptul că menținerea obligației de obținere a unei autorizații de muncă se întemeiază printre altele pe Hotărârea *Rush Portuguesa*, citată anterior, dar arată că Curtea nu a reluat considerațiile de la punctul 16 din hotărârea amintită în hotărârile ulterioare sus-menționate. S-ar pune, astfel, problema dacă dreptul Uniunii se opune în prezent subordonării față de obținerea unei autorizații de muncă a punerii la dispoziție de forță de muncă în împrejurările cauzelor principale.

18 În consecință, instanța de trimitere se întreabă dacă, pentru protejarea pieței naționale a muncii, autorizația de muncă solicitată în temeiul articolului 2 alineatul 1 din Wav pentru o prestare de servicii care constă în punerea la dispoziție de forță de muncă este o măsură proporțională în lumina articolelor 56 TFUE și 57 TFUE, având în vedere de asemenea rezerva formulată în capitolul 2 alineatul (2) din anexa XII la Actul de aderare din 2003 în ceea ce privește libera circulație a lucrătorilor. În caz afirmativ, instanța de trimitere își pune problema domeniului de aplicare al noțiunii de punere la dispoziție de forță de muncă și în special a importanței care trebuie atribuită naturii activității principale pe care prestatorul de servicii în cauză o exercită în statul său de stabilire.

19 În aceste condiții, Raad van State a hotărât să suspende judecata și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare, care sunt redactate în termeni identici în cele trei cauze C-307/09-C-309/09:

„1) Articolele [56 TFUE] și [57 TFUE] trebuie interpretate în sensul că se opun unei norme de drept intern precum cea care figurează în dispozițiile articolului 2 din [Wav] coroborate cu dispozițiile articolului 1e alineatul 1 litera c) din [d]ecretul de aplicare, în conformitate cu care detașarea lucrătorilor în înțelesul articolului 1 alineatul (3) litera (c) din Directiva 96/71/CE necesită o autorizație de muncă?

2) Potrivit căror criterii trebuie să se stabilească dacă există detașare a lucrătorilor în sensul articolului 1 alineatul (3) litera (c) din Directiva 96/71/CE?”

20 Prin Ordonanța președintelui Curții din 2 octombrie 2009, cauzele C-307/09-C-309/09 au fost conexe pentru buna desfășurare a procedurii scrise și orale, precum și în vederea pronunțării hotărârii.

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

- 21 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolele 56 TFUE și 57 TFUE se opun unei reglementări a unui stat membru care subordonează obținerii unei autorizații de muncă detașarea, în sensul articolului 1 alineatul (3) litera (c) din Directiva 96/71, pe teritoriul acestui stat, de lucrători resortisanți ai unui alt stat membru.
- 22 Trebuie amintit că împrejurarea că, pe plan formal, o instanță națională a formulat întrebarea preliminară făcând trimitere la anumite dispoziții ale dreptului Uniunii nu împiedică Curtea să îi furnizeze toate elementele de interpretare care pot fi utile pentru soluționarea cauzei cu care este sesizată, indiferent dacă această instanță s-a referit sau nu s-a referit la acestea în enunțul întrebărilor sale. În această privință, revine Curții sarcina de a extrage din ansamblul elementelor furnizate de instanța națională și mai ales din motivarea deciziei de trimitere elementele de drept al Uniunii care necesită o interpretare, având în vedere obiectul litigiului (a se vedea printre altele Hotărârea din 27 octombrie 2009, ČEZ, C-115/08, Rep., p. I-10265, punctul 81 și jurisprudența citată).
- 23 Instanța de trimitere arată că, prin menținerea până la 1 mai 2007 a obligației de a obține o autorizație de muncă prevăzute la articolul 2 alineatul 1 din Wav în privința resortisanților polonezi care doreau să lucreze în Regatul Țărilor de Jos, acest stat membru a aplicat derogarea referitoare la libera circulație a lucrătorilor care figurează în capitolul 2 alineatul (2) din anexa XII la Actul de aderare din 2003. Ea se întreabă totuși, astfel cum rezultă de la punctele 16-18 din prezenta hotărâre, dacă menținerea,

în temeiul articolului 1e alineatul 1 litera c) din decretul de aplicare, a unei asemenea obligații pentru o prestare de servicii care constă în punerea la dispoziție de lucrători polonezi pe teritoriul Regatului Țărilor de Jos este susceptibilă de a fi justificată prin prisma acestei derogări.

- 24 În această privință, dacă o reglementare națională este justificată în temeiul uneia dintre măsurile tranzitorii vizate la articolul 24 din Actul de aderare din 2003, în speță cea prevăzută la capitolul 2 alineatul (2) din anexa XII la acest act, problema compatibilității acestei reglementări cu articolele 56 TFUE și 57 TFUE nu se mai poate pune (a se vedea în acest sens Hotărârea din 5 octombrie 2006, Valeško, C-140/05, Rec., p. I-10025, punctul 74).
- 25 Prin urmare, trebuie analizat dacă o reglementare precum cea în discuție în litigiile principale ține de domeniul de aplicare al măsurii tranzitorii menționate.
- 26 În primul rând, este important de amintit că capitolul 2 alineatul (2) din anexa XII la Actul de aderare din 2003 derogă de la libera circulație a lucrătorilor înlăturând, cu titlu tranzitoriu, aplicarea articolelor 1-6 din Regulamentul nr. 1612/68 în privința resortisanților polonezi. Astfel, această dispoziție prevede că, pentru o perioadă de doi ani începând de la 1 mai 2004, data aderării acestui stat la Uniune, statele membre vor aplica măsuri naționale sau măsuri care decurg din acordurile bilaterale, reglementând accesul resortisanților polonezi pe piața forței lor de muncă. Dispoziția menționată prevede de asemenea că statele membre pot continua să aplice aceste măsuri până la sfârșitul perioadei de cinci ani care urmează datei aderării la Uniune a Republicii Polone.
- 27 În al doilea rând, reiese din jurisprudența Curții că activitatea unei întreprinderi care constă în punerea la dispoziție, în schimbul unei remunerații, de forță de muncă care rămâne în serviciul acelei întreprinderi fără ca vreun contract de muncă să fie încheiat cu utilizatorul constituie o activitate profesională care întrunește condițiile stabilite la

articolul 57 primul paragraf TFUE și, prin urmare, trebuie considerată un serviciu în sensul acestei dispoziții (a se vedea Hotărârea din 17 decembrie 1981, Webb, 279/80, Rec., p. 3305, punctul 9, și Ordonanța din 16 iunie 2010, RANI Slovakia, C-298/09, punctul 36).

- 28 Totuși, Curtea a recunoscut că o asemenea activitate este susceptibilă să aibă un impact pe piața forței de muncă a statului membru destinat al prestației. Astfel, pe de o parte, lucrătorilor angajați de întreprinderile care pun la dispoziție forță de muncă pot, după caz, să le fie aplicabile dispozițiile articolelor 45 TFUE-48 TFUE și ale regulamentelor Uniunii de aplicare a acestora (a se vedea Hotărârea Webb, citată anterior, punctul 10).
- 29 Pe de altă parte, din cauza naturii speciale a raporturilor de muncă inerente punerii la dispoziție a forței de muncă, exercitarea acestei activități afectează în mod direct atât relațiile pe piața forței de muncă, cât și interesele legitime ale lucrătorilor în cauză (Hotărârea Webb, citată anterior, punctul 18).
- 30 În această privință, Curtea a constatat, la punctul 16 din Hotărârea Rush Portuguesa, citată anterior, că o întreprindere care pune la dispoziție forță de muncă, deși este prestatoare de servicii în sensul tratatului FUE, exercită activități care au ca obiect tocmai pătrunderea lucrătorilor pe piața forței de muncă a statului membru gazdă.
- 31 Această constatare se justifică prin faptul că lucrătorul detașat în temeiul articolului 1 alineatul (3) litera (c) din Directiva 96/71 este repartizat în mod specific, pe perioada punerii sale la dispoziție, într-un post în cadrul întreprinderii utilizatoare care ar fi fost altfel ocupat de un salariat al acesteia.

- 32 Rezultă că o reglementare a unui stat membru precum cea în discuție în litigiile principale trebuie considerată ca fiind o măsură care reglementează accesul resortisanților polonezi pe piața forței de muncă din același stat membru în sensul capitolului 2 alineatul (2) din anexa XII la Actul de aderare din 2003.
- 33 De aceea, această reglementare care, pentru perioada tranzitorie prevăzută în capitolul 2 alineatul (2) din anexa XII la Actul de aderare din 2003, continuă să subordoneze obținerii unei autorizații de muncă detașarea, în sensul articolului 1 alineatul 3 litera (c) din Directiva 96/71, de resortisanți polonezi pe teritoriul acestui stat este compatibilă cu articolele 56 TFUE și 57 TFUE.
- 34 O asemenea concluzie se impune de asemenea în lumina finalității dispoziției menționate care vizează evitarea producerii de perturbări pe piața forței de muncă a vechilor state membre, ca urmare a aderării la Uniune a unor noi state membre, din cauza sosirii imediate a unui număr ridicat de lucrători resortisanți ai noilor state (a se vedea în acest sens Hotărârea din 27 septembrie 1989, Lopes da Veiga, 9/88, Rec., p. 2989, punctul 10, și Hotărârea Rush Portuguesa, citată anterior, punctul 13). Această finalitate reiese, printre altele, din capitolul 2 alineatul (5) din anexa XII la Actul de aderare din 2003, în măsura în care acest alineat prevede posibilitatea unui stat membru, în cazul în care piața forței sale de muncă este supusă sau riscă să fie supusă unor perturbări grave, de a prelungi, până la sfârșitul perioadei de șapte ani care urmează datei aderării Republicii Polone, măsurile vizate la alineatul (2) al aceluiași capitol 2.
- 35 Astfel cum a arătat avocatul general la punctul 51 din concluzii, este artificială distincția în ce privește aflulul de lucrători pe piața forței de muncă a unui stat membru după cum aceștia pătrund prin intermediul punerii la dispoziție de forță de muncă sau direct și autonom, întrucât, în ambele ipoteze, această deplasare de lucrători

potențial importantă este susceptibilă să perturbe această piață a forței de muncă. A exclude punerea la dispoziție de forță de muncă din domeniul de aplicare al capitolului 2 alineatul (2) din anexa XII la Actul de aderare din 2003 ar risca, așadar, să ducă la lipsirea acestei dispoziții de o mare parte din efectul său util.

³⁶ Concluzia enunțată la punctul 33 din prezenta hotărâre corespunde, de altfel, celor constatate de Curte în Hotărârea *Rush Portuguesa*, citată anterior, în considerarea articolului 216 din Actul privind condițiile de aderare a Regatului Spaniei și a Republicii Portugheze și adaptările tratatului (JO 1985, L 302, p. 23, denumit în continuare „Actul de aderare din 1985”). Astfel, întrucât apreciasse, la punctul 14 din hotărârea amintită, că articolul respectiv se aplica, printre altele, atunci când era în discuție accesul lucrătorilor portughezi pe piața forței de muncă a altor state membre, Curtea a concluzionat, la punctul 16 din aceeași hotărâre, că acest articol s-ar opune punerii la dispoziție de lucrători care provin din Portugalia de către o întreprindere prestatoare de servicii.

³⁷ În această privință, deși, astfel cum a relevat instanța de trimitere, Curtea nu s-a referit în mod expres, în hotărârile sale ulterioare, la punctul 16 din Hotărârea *Rush Portuguesa*, citată anterior, ea a făcut, cu toate acestea, trimitere la punctul 17 din aceeași hotărâre, care explicitează consecința care decurge de la punctul 16, și anume că un stat membru trebuie să poată verifica, sub rezerva respectării limitelor trasate de dreptul Uniunii, dacă o prestare de servicii nu urmărește, în realitate, punerea la dispoziție a forței de muncă care nu beneficiază de libera circulație a lucrătorilor (a se vedea Hotărârile citate anterior *Comisia/Luxemburg*, punctul 39, precum și *Comisia/Austria*, punctul 56).

³⁸ Desigur, capitolul 2 alineatul (1) din anexa XII la Actul de aderare din 2003 anunță dispoziții tranzitorii în legătură nu numai cu libera circulație a lucrătorilor, ci și cu libertatea de a presta servicii care implică circulația temporară a lucrătorilor, astfel cum este definită la articolul 1 din Directiva 96/71. Or, alineatul (13) al aceluiași

capitol permite doar Republicii Federale Germania și Republicii Austria să deroge, în condițiile acolo enunțate, de la articolul 56 TFUE în ceea ce privește prestările de servicii transnaționale astfel definite.

39 În această privință, trebuie constatat că articolul 1 din Directiva 96/71 vizează două situații care constau în punerea la dispoziție a forței de muncă transnaționale. Astfel, pe de o parte, alineatul (3) litera (c) al acestui articol acoperă detașarea unui lucrător de către o întreprindere stabilită într-un stat membru, indiferent că este vorba de o întreprindere cu încadrare în muncă temporară sau întreprindere care a pus la dispoziție un lucrător, unei întreprinderi utilizatoare înființate sau care își desfășoară activitatea pe teritoriul unui alt stat membru. Pe de altă parte, litera (b) a aceluiași alineat vizează detașarea unui lucrător salariat la o întreprindere care aparține unui grup pe teritoriul unui stat membru, într-o unitate sau într-o întreprindere care aparține aceluiași grup.

40 Cu toate acestea, astfel cum au remarcat guvernele danez și german, capitolul 2 alineatul (13) din anexa XII la Actul de aderare din 2003 este rezultatul unor negocieri inițiate de Republica Federală Germania și de Republica Austria în scopul de a se prevedea un regim tranzitoriu pentru toate prestările de servicii vizate la articolul 1 alineatul (3) din Directiva 96/71. Or, nu se poate considera că acest rezultat a avut drept consecință excluderea posibilității celorlalte state deja membre ale Uniunii la momentul aderării Republicii Polone de a aplica propriile măsuri naționale în privința detașării, în sensul articolului 1 alineatul (3) litera (c) din Directiva 96/71, de lucrători resortisanți polonezi. O asemenea consecință ar contraveni finalității alineatului (2) al capitolului menționat, astfel cum este descrisă la punctul 34 din prezenta hotărâre.

41 Având în vedere toate considerațiile care precedă, trebuie să se răspundă la prima întrebare în sensul că articolele 56 TFUE și 57 TFUE nu se opun ca un stat membru să subordoneze obținerii unei autorizații de muncă, pentru perioada tranzitorie prevăzută în capitolul 2 alineatul (2) din anexa XII la Actul de aderare din 2003,

detașarea, în sensul articolului 1 alineatul (3) litera (c) din Directiva 96/71, de lucrători resortisanți polonezi pe teritoriul său.

Cu privire la a doua întrebare

- 42 Prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită să se stabilească criteriile care permit să se determine dacă un serviciu prestat constituie o detașare de lucrători în sensul articolului 1 alineatul (3) litera (c) din Directiva 96/71.
- 43 În primul rând, astfel cum s-a amintit la punctul 27 din prezenta hotărâre, rezultă de la punctul 9 din Hotărârea Webb, citată anterior, că punerea la dispoziție a forței de muncă este o prestare de servicii furnizată în schimbul unei remunerații, în sensul articolului 57 primul paragraf TFUE, pentru care lucrătorul pus la dispoziție rămâne în serviciul prestatorului, fără ca vreun contract de muncă să fi fost încheiat cu utilizatorul.
- 44 În această privință, trebuie relevat că articolul 1 alineatul (3) litera (c) din Directiva 96/71 precizează totodată că trebuie să existe un raport de muncă între întreprinderea cu încadrare în muncă temporară sau întreprinderea care pune la dispoziție lucrătorul și lucrător pe perioada detașării.
- 45 În al doilea rând, se impune a distinge între punerea la dispoziție și deplasarea temporară de lucrători care sunt trimiși către un alt stat membru pentru a efectua acolo lucrări în cadrul unei prestări de servicii a angajatorului lor (a se vedea în acest sens Hotărârea Rush Portuguesa, citată anterior, punctul 15), o deplasare în acest scop fiind, de altfel, vizată la articolul 1 alineatul (3) litera (a) din Directiva 96/71.

- ⁴⁶ Astfel cum a relevat și avocatul general la punctul 65 din concluzii, în acest din urmă caz, detașarea de lucrători de către angajatorul lor într-un alt stat membru constituie accesoriul unei prestări de servicii îndeplinite de angajatorul respectiv în acest stat. Se impune, în consecință, a considera că este vorba de o detașare în sensul articolului 1 alineatul (3) litera (c) din Directiva 96/71 atunci când, spre deosebire de o deplasare temporară, precum cea descrisă la punctul precedent, deplasarea de lucrători într-un alt stat membru constituie obiectul însuși al unei prestări de servicii transnaționale.
- ⁴⁷ În al treilea rând, după cum au arătat toate guvernele care au prezentat Curții observații, precum și Comisia, un lucrător detașat în sensul articolului 1 alineatul (3) litera (c) din Directiva 96/71 lucrează sub supravegherea și conducerea întreprinderii utilizatoare. Acesta este corolarul faptului că un asemenea lucrător nu își efectuează munca în cadrul unei prestări de servicii îndeplinite de angajatorul său în statul membru gazdă.
- ⁴⁸ Această caracteristică este de asemenea menționată la articolul 1 punctul 2 din Directiva 91/383, care prevede că un lucrător al unei întreprinderi cu încadrare în muncă temporară este pus la dispoziție pentru a lucra pentru o întreprindere și/sau o unitate care apelează la serviciile sale și care exercită controlul asupra sa.
- ⁴⁹ În schimb, faptul că lucrătorul se întoarce în statul său membru de origine la încheierea detașării nu poate exclude împrejurarea ca acest lucrător să fi fost pus la dispoziție în statul membru gazdă. Astfel, deși este adevărat că lucrătorul detașat în scopul efectuării de lucrări în cadrul unei prestări de servicii a angajatorului său se întoarce, ca regulă generală, în statul său de origine după îndeplinirea acestei prestații (a se vedea în acest sens Hotărârile citate anterior *Rush Portuguesa*, punctul 15, și *Vander Elst*, punctul 21), nimic nu împiedică un lucrător detașat în sensul literei

(c) a aceluiași alineat să părăsească statul membru gazdă și să se întoarcă la rândul său în statul membru de origine după efectuarea muncii sale în cadrul întreprinderii utilizatoare.

50 De asemenea, deși absența de corespondență dintre sarcinile îndeplinite de lucrător în statul membru gazdă și activitatea principală a angajatorului său ar putea lăsa să se creadă că acest lucrător a fost pus la dispoziție de acesta din urmă, nu poate fi totuși exclus în special că lucrătorul respectiv efectuează o prestare de servicii pentru angajatorul său care ține de un domeniu de activitate secundar sau nou al acestuia. Invers, faptul că sarcinile respective corespund activității principale a angajatorului lucrătorului detașat nu poate exclude împrejurarea ca acest lucrător să fi fost pus la dispoziție, o asemenea împrejurare putând în special să survină în considerarea unei detașări intragrup, astfel cum este prevăzută la articolul 1 alineatul (3) litera (b) din Directiva 96/71.

51 În consecință, trebuie să se răspundă la a doua întrebare adresată că detașarea de lucrători în sensul articolului 1 alineatul (3) litera (c) din Directiva 96/71 este o prestare de servicii furnizată în schimbul unei remunerații pentru care lucrătorul detașat rămâne în serviciul întreprinderii prestatoare, fără ca vreun contract de muncă să fi fost încheiat cu întreprinderea utilizatoare. Ea se caracterizează prin împrejurarea că deplasarea lucrătorului în statul membru gazdă constituie obiectul însuși al prestării de servicii efectuate de întreprinderea prestatoare și că acest lucrător îndeplinește sarcinile sub supravegherea și conducerea întreprinderii utilizatoare.

Cu privire la cheltuielile de judecată

52 Întrucât, în privința părților din litigiile principale, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a doua) declară:

- 1) **Articolele 56 TFUE și 57 TFUE nu se opun ca un stat membru să subordoneze obținerii unei autorizații de muncă, pentru perioada tranzitorie prevăzută în capitolul 2 alineatul (2) din anexa XII la Actul privind condițiile de aderare a Republicii Cehe, a Republicii Estonia, a Republicii Cipru, a Republicii Letonia, a Republicii Lituania, a Republicii Ungare, a Republicii Malta, a Republicii Polone, a Republicii Slovenia și a Republicii Slovace la Uniunea Europeană și adaptările tratatelor care stau la baza Uniunii Europene, detașarea, în sensul articolului 1 alineatul (3) litera (c) din Directiva 96/71/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 decembrie 1996 privind detașarea lucrătorilor în cadrul prestării de servicii, de lucrători resortisanți polonezi pe teritoriul său.**

- 2) **Detașarea de lucrători în sensul articolului 1 alineatul (3) litera (c) din Directiva 96/71 este o prestare de servicii furnizată în schimbul unei remunerații pentru care lucrătorul detașat rămâne în serviciul întreprinderii prestatoare, fără ca vreun contract de muncă să fi fost încheiat cu întreprinderea utilizatoare. Ea se caracterizează prin împrejurarea că deplasarea lucrătorului în statul membru gazdă constituie obiectul însuși al prestării de servicii efectuate de întreprinderea prestatoare și că acest lucrător îndeplinește sarcinile sub supravegherea și conducerea întreprinderii utilizatoare.**

Semnături